

TUDÓS ÉS PEDAGÓGUS

BESZÉLGETÉS DR. PENAVIN OLGÁVAL*

BURÁNYI NÁNDOR

— *Dr. Penavin Olga negyven éve pedagógus. Négy évtizede tanítja a magyar nyelv rendszerét, az általános nyelvészetet és a nyelvjárást. Évtizedek óta tanárképző intézményekben ad elő, szinte nincs is nálunk magyartanár, aki nem az ő tanítványa lenne. De nézzük, hogyan is kezdődött a pályája. Miért választotta ezt a szakmát?*

— Először is édesanyámnak volt ez a kívánsága, ugyanakkor egy kiváló középiskolai tanáromnak, egy lelkes pedagógusnak a hatására választottam a tanári pályát. Olyan lelkesen oktatta tantárgyait, a magyar és latin nyelvet, hogy megkapott mindnyájunkat, és engem erre a pályára irányított. Ez a tanár nemcsak az órán foglalkozott velünk, hanem az órák közötti szünetekben is, úgyhogy minden gondunkkal, minden apró-cseprő bajunkkal hozzáfordulhattunk, őszinte tanácsot, őszinte, jóindulatú irányítást kaptunk tőle. Tantárgya a magyar és a latin nyelv volt. Már modern módon oktatott bennünket, abban az időben a munkáltató oktatásnak a híve volt. Nála sohasem volt az, hogy tíz-líusz percig „nyúzza” a diákot, ahogy mondani szokták, hanem végigzongorázta az osztályt, és mindig tudta, hogy ki milyen tudást nyert, milyen fokon áll a tudása.

— *Ez az akkor mikor volt körülbelül?*

— Ez körülbelül a harmincas években volt, tehát 1930-tól 1936-ig.

— *Ötven évvel ezelőtt is úgy tanított, mint ahogyan most is tanítanak?*

— Körülbelül, különben is ez az intézet abban az időben már modern intézet volt. A lehető legjobb tanárok oktattak ott. Annyira modern intézet volt, hogy mi már akkor szaktantárgyi tantermekben tanultunk. Volt külön biológiate terem, zeneteremünk, a tornateremünkről nem is beszélve...

— *Még tornaterem is volt?*

— Még az is volt, és nagyon szépen felszerelt tornaterem volt.

* Az interjút az Újvidéki Televízió közvetítette, a forgatókönyvet írta s a műsort vezette: Burányi Nándor.

A NÉPHAGYOMÁNY KÖRÜL

— *Tanárnő, persze tudjuk, nemcsak magyartanár, hanem pedagógus, sok évtizede foglalkozik már a néphagyomány gyűjtésével is. Mi indította el, mi keltette fel az érdeklődését?*

— Az érdeklődés még otthonról ered. Édesanyánk, amikor jókedve volt, nagyon szép meséket, — népmeséket — mesélt, de mesélt a régi életről is, amit ő meg az édesanyjától hallott, tehát tulajdonképpen nagyanyánk történetei éltek tovább az ő meséiben. Amikor az egyetemre kerültem, akkor viszont annak ellenére, hogy latin szakosnak indultam, hisz a diplomadolgozatom is a Vesta-szűzekről szól, szegény Vesta-szűzek most is örök álmukat alusszák a latin szemináriumban, tehát annak ellenére, hogy latin szakosnak indultam, állandóan jártam Csúri Bálint óráira is. Csúri Bálint, tudjuk, a *Szamosháti Szótár* megalkotója, egyébként kiváló nyelvjáraskutató, nyelvtörténész, az ő előadásai nyomán indultam el a néphagyomány felé. Különösen a szlavóniai nyelvjárásról és a moldvai csángókról tartott előadásai kötötték le a figyelmemet. Még ma is emlékszem azokra a csütörtök délutáni órákra, az órák hangulatára...

— *Pedig ez nagyon messze van a latin nyelvtől.*

— Hát elég messze van a Vesta-szűzektől, jó messze. De engem különben is akkor érdekelt ez a problémakör. Úgyhogy amikor aztán lehetőségem nyílt arra, hogy fölkeressem a szlavóniai magyarokat, elindultam — talán az volt a legelső nyelvjáraskutató utam. Negyvenhétben eljutottam Kórógyra, Szentlászlóra, elgyalogoltam Harasztiba, elmentem Rétfaluba is, ott találkoztam először a terepi munkával.

A TANÁRKÉPZÉS KEZDETEI

— *Egyelőre maradjunk még egypár pillanatig a pedagógiánál. Hogyan kezdődött nálunk a tanárképzés? Hogyan emlékezik vissza erre a tanárnő?*

— Hogyan kezdődött a tanárképzés? Hát tudjuk, hogy a háború után nagy tanerőhiányban szenvedtünk, hogy ezt a sztereotíp kifejezést használjam.

— *Megértjük...*

— 1945-ben a művelődési hatóságok megindították, beindították a Tanárképző Főiskolát. Az még csak egyéves volt. Tehát egyéves tanárképző főiskola indult 1945-ben, kétszagos tanítás folyt, és bármilyen tantárgyat bármilyenel lehetett csoportosítani. 1946-ban azután megindult a kétéves tanárképzés. A kétéves tanárképzésben már kötöttek voltak a párosítási lehetőségek, tehát a magyar nyelvet, irodalmat vagy valamely nyelvvel, vagy történelemmel lehetett párosítani, de semmi esetre sem matematikával vagy rajzzal. Én 1947-ben kerültem a Tanárképző Főis-

kolára. Szinte azt lehet mondani, hogy akaratom ellenére kerültem oda. Szabadkán a gimnáziumban tanítottam. Elég jó tanár hírében álltam, a magyar nyelvet, irodalmat és a latin nyelvet tanítottam. Két évben volt érettségi biztosom Löbl Árpád. Érettségi biztosi jelentésében, úgy látszik, jó véleményt mondhatott rólam, úgyhogy 1947 szeptemberében lehívtak Újvidékre. Ő és Boža Kumanov igyekeztek rábeszélni, hogy fogadjam el ezt a valóban megtiszteltetést jelentő ajánlatot. Én, amennyire lehetett, szabadkoztam, mert nem éreztem magamban annyi erőt, hogy elvállalhasam. Én jó középiskolai tanárnak éreztem magam, de hogy majd helyt állok-e itt, azt nem tudtam. Egyébként Nyúl bácsi sem nagyon akart elmenni. Megbeszéltük Nyúl bácsival, hogy majd elmegyünk Löblékhez és előadjuk, hogy én nem akarok jönni, ő nem akar elmenni, hát maradjon a status quo. De Löbléket nem lehetett meggyőzni sehogy sem. Kötötték az ebet a karóhoz. Na hát akkor mit lehetett tenni? A férjem sem nagyon volt elbűvölve ettől a lehetőségtől, se lakás, semmi. Bútorozott szobába költöztünk, nyolc évig maradtunk ugyanazoknál a lakásadóknál, azután végre rendeződött valamennyire a lakáskérdés.

— *Albérletben laktak? Nyolc évig?*

— Albérletben, nyolc évig, méghozzá valahol a város szélén. Még akkor a város széle a mai vásár vidéke volt.

— *Akkor a Főiskolán magyar nyelvet és irodalmat oktattot?*

— Én a magyar nyelvet tanítottam, tekintve, hogy B. Szabó György már mint régi tanár a magyar irodalmat adta elő. Ebben az első generációban már én itt találtam a padokban Szeli Istvánt, a mai akadémikust, Juhász Gézárt, és a már akkor sakkozó Nagy Máriát.

— *Ez már a Pedagógiai Főiskolán volt?*

— Igen, a Pedagógiai Főiskolán. Ez volt az első generáció, akiket nekem kellett bevezetnem a magyar nyelvészet rejtelmeibe. Nekem is éppúgy kellett tanulnom az anyagot, mint nekik.

— *De miből? Volt könyvtár? Hisz anélkül nem is lehet sem középiskola, sem főiskola.*

— Könyvtár nem nagyon volt, hát úgy „összekaparta” az ember, amit lehetett. Sok munkával járt, én nem tagadom, és egészen biztos, hogy akkor nem azt nyújtottam a hallgatóknak, mint később. Az első rektor Živojin Boškov volt, a másik rektor pedig Spaso Čobanski. Mindketten jó munkalétkört biztosítottak az intézetben. Úgy élünk, mint egy nagy család. No azután talán még a történethez tartozik az is, hogy 1954-ben elküldtek engem doktorálni, mert már időközben az Újvidéki Egyetem Bölcsészeti Karának a megalapítása folyt, és nyilvánvaló volt, hogy a magyar nyelv és irodalom tanszékét is meg kell nyitni. Megfelelő káder, megfelelő személy nemigen volt, úgyhogy valakinek doktorálni kellett. Abban az időben Zaga Krdžalić közoktatásügyi titkár fölhívott, és azt mondta, hogy el kell mennem doktorátust szerezni, mert anélkül nem lehet az egyetemen dolgozni. Hova menjünk, hova menjünk? Magyaror-

szágra abban az időben nem lehetett menni, hát elmentem Göttingába. Göttingában Farkas Gyula volt abban az időben a Finnugor Tanszék vezetője.

— *Magyar Tanszék nem volt?*

— Magyar Tanszék nem volt, hanem Finnugor Tanszék. Ő szívesen fogadott, és meg is beszéltek, hogy körülbelül miből írnam a doktori disszertációt. Megállapodtunk abban, hogy Vajdaság tájnyelvéről szól majd a dolgozat. De hát nem csak finnugor nyelvészetből kellett vizsgát tennem, hanem még a néprajzot is fel kellett venni. Megint abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy egy kiváló néprajzoshoz kerültem, Erich von Peuckerthez. Egyébként ez a Peuckert arról volt híres-nevezetes, hogy valamikor valamilyen növényi kábítószer segítségével sámáni lelkiállapotot akart előidézni; a kísérlet sikerült, de belesüketült. Egyébként rendkívül érdekes, rendkívül szemléletes előadásokat tartott. Mikor megtudta, hogy Vajdaságból vagyok, igyekezett mindig bevonni az előadásokba, mindig megkérdezte: hát ez Novi Sadon, Jugoszláviában hogy van, ezt hogy csinálják, mit tartanak erről? Tehát megvédtem a doktori disszertációm, és hazajöttem. 1957-ben azután az Újvidéki Egyetem Bölcsészeti Karán megindult a magyar lektorátus. Egy évig tartott, a következő évben Sinkó Ervin meghívott egyetemi tanár megtartotta székfoglalóját, és ezzel megindult a munka a Tanszéken.

— *Tanárnok nagyon sok tanárnemzedéket tanított, nevelt, bocsátott ki. Mi az, amit ilyen sokévi pedagógiai pályafutása után, ezeknek a tapasztalatoknak a birtokában elsősorban mondhat a pedagógusoknak és a most készülő pedagógusoknak, mit lehetne üzeni nekik?*

— Negyvenéves munkám során hét évet töltöttem középiskolában, 33 évet pedig felsőoktatási intézményekben, talán azt mondanám, hogy lelkiismeretesség, hivatásszeretet, emberség, a tantárgyak szeretete, az állandó továbbképzés az, amire szükség van a mi pályánkon, enélkül meg sem lehet moccanni. És még egy másik dolog, hogy a tanulókat, a diákokat emberként kell kezelni, munkatársnak kell tartani a diákokat is, akikkel együtt közösen jutunk el odáig, hogy megfelelő hasznos embert adjunk a társadalomnak.

— *Sok minden megváltozott ez alatt a negyven-egynéhány év alatt, a nyelvoktatás, az anyanyelv oktatása is. Mit gondol, tanárnok, a mai diákoknak könnyebb?*

— Jóval könnyebb.

— *Ők ezt el is hiszik?*

— Ők nem hiszik el, mert amikor én arról mesélek, hogy miként volt régen, csak legyintenek, és azt mondják, ah, hát az régen volt.

NÉPMESÉK — AZ ELSŐ GYŰJTŐUTAK

— *Pedagógiai munkássága mellett nagyon jelentős és ettől elválaszthatatlan a népművészet iránti szeretete, a népköltészeti alkotások gyűjtése. Most éppen tíz éve, hogy megjelent a Jugoszláviai magyar népmesék.*

— Ebben elég sok munka van, körülbelül 15 évnek a munkája, de az volt a szerencse, hogy a munkatársaim segítettek. Többek között Matijevics Lajos, Sátai Pál, Jámber László segített ebben a munkában.

— *A gyűjtésben?*

— Részint a gyűjtésben, részint azután a magnetofonszalagok leírásában is, mert egyedül nem győztem volna a sok munkát. Tudniillik nem olyan könnyű a mesegyűjtés. A mesegyűjtés már nem saját funkciójukban élő meséket gyűjt fel. A mesemondáshoz megfelelő hangulat, környezet, hallgatóközönség kell. És ehhez az egyszemélyes hallgatóközönség, vagyis a gyűjtő nem elegendő, nem animálja eléggé a mesemondót. Éppen ezért nem olyan könnyű munka a mesegyűjtés, ezt mindenki, aki ezzel foglalkozik, megerősítheti.

— *De megéri?*

— Megéri.

— *Biztos, hogy a pedagógiai munka mellett, a tanítás mellett még egy ilyen nagy munka nem napi nyolc óra munkát jelentett. Kétszer nyolcat?*

— Majdnem azt lehet mondani, háromszor nyolcat is, mert nekem soha nem volt és munkatársaimnak sem volt nyári szünete vagy téli szünete, hanem mindig kint voltunk a terepen.

— *Legtöbbször merre járt?*

— Bejártuk szinte egész Jugoszláviát, voltunk Szlavóniában, a Muravidéken, Baranyában, nem beszélve a Bánátról, Bácskáról, Szerémségről. Mindenütt megfordultunk, ahol megfelelő adatszolgáltatókra lehettünk, ahol sejtettük, hogy még valamit lehet találni.

— *Hogy emlékezik vissza az első gyűjtőútra, mikor volt az, merre?*

— 1947-ben mentem az első gyűjtőutamra Szlavóniába. Kórógy, Szentlászló, Rétfalu volt ez a terep. Nem volt könnyű, le kellett győzni az adatszolgáltatók ellenkezését, mert mindig, ahogy mondják, idézójelbe teszem, „urasan” akartak beszélni, én pedig igyekeztem meggyőzni őket, hogy nekem nem az kell, nem arra van nekem szükségem, hanem arra, ahogyan ők egymás között beszélnek.

— *Szégyellték a nyelvüket?*

— Szégyellték a nyelvüket, hisz az egyik falu is csúfolja a másik falut a beszéde miatt, idegen előtt meg különösen szégyelltek.

— *Sok embert megismert így a tanárnő ezeken az utazásokon, kikre emlékezik vissza legszívesebben?*

— A legjobb adatszolgáltatóimra. Kozár Istvánra, akit én mindig nagypapának szólítottam, annyira közvetlen kapcsolatba kerülünk azokkal a csodálatos hangulatú nyári szülőörzéseken, pudárkodásokon.

- *Kórógyon?*
- Kórógyon. Egészen közvetlen kapcsolatba kerültem vele, olyanokat is elmesélt nagypapa, amit talán másnak el nem mondott volna.
- *Vele már az első útján találkozott?*
- Vele már az első utamon találkoztam, tudniillik annak a Gajnok családnak volt a nagypapája, akiknél mindjárt az első utamon megszálltam, és akikkel az első kapcsolatokat felvettem Kórógyon.
- *Hány évig volt még adatszolgáltató?*
- Egy kb. tízéves periódus volt az, amíg én nagypapát kifaggattam, meg a kenyeres pajtását, akivel ők együtt őrizték a szőlőt, akivel együtt sütögették a szalonnát a szőlőben, és ittuk hozzá a kepcéből a finom — vizet.
- *A szőlőben?*
- A szőlőben.
- *Nem bort, vizet?*
- Nem volt bor, azon a szőlőn nem sok bor termett... A szentlászlói kutatóutamról legzívesebben a Varga családra emlékszem vissza. A Varga családban mind a családfele, mind a nagymama, mind pedig a feleség kiváló adatszolgáltatóim voltak. Azután volt Vojlovicán egy igazán megnyerő és igazán nagyszerű adatszolgáltatóm, Kovács Juli néni. Kovács Juli néni a népmeséktől kezdve, balladákon át minden népi termékre emlékezett, és elő tudta adni.
- *Tanárnő csak Bácskán kívül járt?*
- Ez valóban érdekes, valahogy mindig a külső területeket, a Bácskán kívüli területeket kerestük. Ez lehet, hogy nagy hiba, de valahogy azt gondoltuk, Bácska mindig fölkereshető, mert az itt van a közelünkben.
- *Kéznél van?*
- Hát, hogy úgy mondjuk, valóban kéznél van, amazok pedig meszebb vannak, esetleg nem lehet eljutni oda, meg talán érdekesebb anyaggal szolgálnak. Attól is féltünk, hogy a hagyományörző öregek meghalnak, tekintve, hogy mindig az idősebbektől gyűjtöttünk, noha ellenőrzésképpen a középgenerációt és a fiatalokat is mindig kifaggattuk.
- *Szóval ez nem jelenti azt, hogy itt, Bácskában is, nincsenek éppen olyan értékek, mint...?*
- Ez nem jelenti azt egyáltalában. Hisz a *Jugoszláviai magyar népmesék II.*-ben, amelyik most van nyomdában, főleg bácskai mesék szerepelnek.
- *Téli szünetekben a hallgatókkal járta a szlavóniai falvakat. Hogy kapcsolódtak ebbe a munkába a fiatalok, az egyetemi hallgatók? Milyen hatása volt ennek a munkának?*
- Nemcsak a téli szünetekben jártunk, hanem néha, mondjuk, a májusi ünnepeket használtuk ki, amikor az emberek már befejezték a földművelés körüli munkákat, szabadok voltak, és elláthatták a mi gyerekein-

ket. Mert tudniillik mi soha nem tudtunk szállodába menni, mi mindig a vendéget fogadóknak vendégszeretettelét használtuk fel. A gyerekek szívesen végezték ezt a munkát, ahogy a napló, a munkanapló is mutatja, élvezték ezt a munkát, közben sok mindent megtanultak. Megtanulták megismerni az embereket, a környezetet, a vidéket, a nyelvet, egyfajta szociográfiai felmérésre is alkalmasak lettek, én azt hiszem, hogy ez is...

— *Ez is egyfajta kéadernevelés volt.*

— Emberségük kialakulására is hatott.

— *Az új gyűjtők is tulajdonképpen így szerezték az első tapasztalatokat.*

— Úgy van, nagyon sok gyűjtőnk ilyen úton ismerkedett meg ezzel a munkával, Borús Rózsa a *Topolyai néprajzban* is emlegeti, hogy ilyen gyűjtőúton tanulta meg, illetve kapott kedvet ehhez a munkához.

— *Érdekes, most a fiatalok kapcsán jut eszembe, volt egy idő, amikor a néphagyománnyal való foglalkozást eleve konzervatívnak tartották, régi, letűnő valaminek. Az utóbbi időben változik a helyzet, vagy változott, úgyszólván a legfejlettebb országokban is valahogy szinte a folklór reneszánszáról beszélhetünk. Van erre valami magyarázat?*

— Hát valóban, az egész világon jelentkezik a folklór reneszánsza. A népi jelleg felé fordulás jellemzi ezt az irányzatot, illetve még az ennél is egyszerűbb, a törzsi felé fordulás jelentkezik a művészetekben. Az idillikus, az eszményített múlt keresése jellemzi talán ezt a neofolklorizmust. Egyesek azt mondják, hogy a népi folklórtermékek begyűjtése a 60—70-es években nem egyéb, mint „kegyelet-expedíció”, vagyis megmentése annak, ami valamikor volt. Viszont egy másik nagyon érdekes dolog jelentkezik a polgárságnál, a paraszti padlásokról mindenféle „kacatot” összegyűjtenek, a bolhapiacokon összevásárolják a régmúltnak ma már funkciót vesztett tárgyait, a rokokókat, a szenesvasalókat és egyebet, és maguk köré kparva szinte díszletként használják fel.

— *Ez jó üzlet ma már?*

— Jó üzlet annak, aki ilyesmi eladásával foglalkozik.

— *Az elmúlt évtizedek folyamán nemcsak a mi viszonyunk, nemcsak a társadalom viszonya változott meg a folklórhoz, hanem maguknak a folklórtudósoknak a feldolgozás, az anyag iránti viszonya is megváltozott. Mi itt a legnagyobb különbség?*

— Nemcsak az anyag feldolgozásával jelentkezik, hanem egyáltalában azzal, hogy mit gyűjtsünk. Itt is nézetek állnak szemben egymással. Egyesek azt mondják, csak a múltnak az emlékeit, tehát a múlt eredményeit gyűjtsük fel, mások azt mondják, hogy a jelent is kell gyűjteni, mert az is nemsokára múlt lesz.

— *És ez valóban ellentét? Összeegyeztethetetlen?*

— Szerintem nem ellentét, hanem össze lehet egyeztetni, a múltat is fel kell gyűjteni, de ugyanakkor a jelent is, mert az is nemsokára valóban elavult lesz. Olyan nagy a mozgás a társadalomban, az anyagi és

a szellemi kultúrában, hogy azt nem lehet nem tudomásul venni. És még egy másik dolog is van, nemcsak a paraszti, földműves kultúra termékeit kell felgyűjteni, hanem fel kell gyűjteni a munkások folklóráját és termékeit, szellemi termékeit is. Nemcsak a parasztokkal kell törődnünk, hanem a munkással is. Ugyanakkor minél hamarabb fel kell gyűjtenünk a népfelszabadító háború folklóráját is. Nem szabad semmiféleképpen sem elhanyagolnunk.

— *Persze, tulajdonképpen azért, mert ezek is értéket jelentenek.*

— *De még mennyire, hogy értéket jelentenek.*

— *S hogy állunk mi ezekkel az értékekkel, mondjuk, nemzetközi viszonylatban, értéket jelentenek-e mások számára is?*

— *A mi anyagunk és egyáltalában az, amit mi felgyűjtünk, az általános összehasonlítás szempontjából is értéket jelent. Rendkívül fontosak ezek, mert mi itt, ezen a tájon nagyon sok régiséget megőriztünk, olyan dolgokat, amelyeket talán másutt már nem lehet fölfedezni. De ugyanakkor sok újat, új vonást is fejlesztettünk hozzá, hisz nem lehet elfeledkezni arról, hogy mi itt, ezeken a vidékeken évszázadokon keresztül más népekkel együtt élve sok mindent eltanultunk, és sok mindent át is adtunk. Tehát ez a folyamat kölcsönös volt, és ez kivizsgálásra vár.*

— *A népmesekötet után és a nemrég megjelent szlavóniai nagycsalád kötet után mi következik? Van-e a kiadónál vagy az íróasztalon újabb könyv, kézirat?*

— *A kiadónál van a Jugoszláviai magyar népmesék II., ami kb. öt-száz oldalnyi szöveget tartalmaz, valószínűleg olyan lesz, mint az első, a Jugoszláviai magyar népmesék I.*

— *Nyomdakész?*

— *Ez nyomdakész állapotban van.*

— *S, mi az, ami most készül?*

— *Most készül még a jugoszláviai magyaroknál használatos szólás- és közmondáskincs-gyűjtemény. Körülbelül 5000 cédulánk van már, 5000 cédulára feljegyzett anyag, de még mindig folytatni kell a gyűjtést. Ebben a gyűjtésben segítenek az iskolák is, az iskolák tanulói. Nyilván ezeket még ellenőrizni kell és megfelelő módon elhelyezni a gyűjtött anyagban.*

NYELVJÁRÁSKUTATÁS — SZÓTÁRAK, ATLASZOK

— *En azt hiszem, most áttérhetünk egy harmadik munkaterületre. Ez talán a legkevésbé látványos. A nyelvjáráskutatásra gondolok. Eddig már megjelent Baranya, a Mura-vidék, Szerémség tájnyelvi atlasza, s mindezekelőtt azt hiszem, legfontosabb a Szlavóniai kórógyi szótár, amely három kötetben jelent meg.*

— Azt mondanám, hogy a legelső terepi kiszállástól kezdve folyik ez a munka, tehát kb. 1947 óta.

— *Tehát együtt indult a népmese, a folklór és a tájnyelv kutatása?*

— Mi mindig mindent gyűjtöttünk és gyűjtünk. Azután megfelelő módon mindig fel tudjuk használni a gyűjtött anyagunkat. Amikor Matijevics, Sátai meg Jánbor kollégával kiszálltunk a terepre, azt néztük, hogy mentsünk mindent, amit lehet, aztán majd feldolgozzuk ott, ahol arra szükség van, ahol lehetőség van rá, és ahová kívánczok az anyag.

— *Valószínűleg az emberek nem tudják — én sem —, hogyan dolgozik egy tájnyelvkutató.*

— Mielőtt kiszáll a terepre, felkészül a gyűjtő. Ez azt jelenti, hogy megpróbálja a témát kijelölni, megpróbálja a helyet, a kutatási pontot kijelölni. Felkészül a szakirodalomból, megtudja, hogy mi várható azon a területen, ha nyelvjárásról vagy valamilyen más néprajzi kutatásról van szó. Miután felkészült, kimegy a terepre. Legelőször az iskolába szoktunk befordulni, tekintve, hogy a tanárok, az oktatók jól ismerik a falut. Első utunk mindig az iskolába vezet, ahol az oktatók, a tanítók segítségünkre vannak a megfelelő adatszolgáltató kiválasztásában. Nem mindig sikerül nekik sem a legmegfelelőbbet ajánlani, úgyhogy néha megyünk az utcán, odafigyelünk a beszélgető emberekre, esetleg megszólítjuk valamelyiket, ha úgy gondoljuk, hogy megfelelne. De az első adatszolgáltató a munka befejezése után rendszerint másokat szokott ajánlani, menjenek el ehhez, ahhoz, később szinte kézzől kézre adják az embert. Amikor összegyűjtöttük az anyagot, akkor (tekintve, hogy már magnetofonnal dolgozunk, nem ceruzával, mint a hősi időkben, jóval könnyebb a munkánk, otthon nyugodtan leírjuk a szöveget, kicédulázzuk) megindul a gyűjtött anyag feldolgozása. A feldolgozás sokféle lehet. Ha mondjuk kérdőívvel dolgoztunk, vagy pedig passzív módon, tehát szövegek elmondatását jegyeztük le, akkor ebből nyelvatlasz sikeredhet, vagy pedig szótár, tájszótár, de kialakulhat egy egész monográfia is. Nyilván nem egyszer kell visszamenni, többszöri ellenőrzésre van szükség. Ritkán fordul elő, hogy mindent sikerült felgyűjtenünk egy kiszállással.

— *És miért, itt megint a kérdés, miért éppen Kórógy?*

— Miért Kórógy? Már említettem azt, hogy Csűri felkeltette az érdeklődésemet a szlavóniai nyelvjárás iránt, mert ez a vidék a mocsárba behúzódva megőrizett egy 16. századi nyelvet, az Érdy-kódex nyelvét. Itt olyan csodálatos nyelvi fordulatok, szavak őrződtek meg, amelyek már teljesen kihulltak a köznyelvből és az irodalmi nyelvből. Ha halljuk ezt a beszédet, akkor érdekes, feltűnően szép dallama megüti a fülünket.

— *Azok az öregek még úgy beszéltek, mint a 16. században?*

— Az öregek igen, illetve hát némi módosulással, mert mondjuk nagyon sok szláv jövevényszó került a nyelvükbe a szomszédos horvát és szerb lakosokkal való állandó kapcsolatuk révén. Nagyon jól tudjuk, hogy

jó kapcsolatban voltak a körülöttük élő más nyelvű népekkel, testvérbarátságot fogadtak egymásnak. Összejártak, megvendégelték egymást, két-három napig tartó mulatozások voltak ilyenkor.

— *A kórógyi szótár után mi következik?*

— Elég sok minden következhet, de legközelebb a Vajdaság földrajzi neveinek adattára sorozatot folytatjuk tovább Matijevics Lajos kollégával.